

MÄLARDALENS HÖGSKOLA
Akademin för hållbar samhälls- och teknikutveckling
Statsvetenskap 61-90
Uppsats 15 hp
Ht 2008

Lokala styrelser med elevmajoritet – varför eller varför inte?

Författare: Jenny Boija
Handledare: Mikael Axberg
Examinator: Joakim Johansson

Innehållsförteckning	Sida
1. Inledning	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Syfte och frågeställning	4
2. Teorianknytning	4
2.1 Demokratiutredningen	4
2.2 Läroplanen (Lpf 94)	5
2.3 Kriterier för demokrati	5
2.4 Olika typer av demokrati	6
2.5 Brukarinflytande	7
2.6 Brukarinflytande i skolan	8
3. Metod	10
3.1 Urval	10
3.2 Material	10
3.3 Analysmodell	11
4. Undersökning	12
4.1 Tidningsdebatten 1997	12
4.2 Tidningsdebatten 2007	16
4.3 Riksdagsdebatten 1997	18
4.4 Riksdagsdebatten 2007	20
5. Resultat	22
5.1 Resultat i tidningsdebatten	22
5.2 Resultat i riksdagsdebatten	23
5.3 Totala resultat	24
5.4 Analysmodell	26
6. Diskussion	26
6.1 Resultatdiskussion	26
6.2 Metoddiskussion	30
Referenser	32

Lokala styrelser med elevmajoritet – varför eller varför inte?

1. Inledning

Denna uppsats kommer att handla om elevdemokrati i skolan och kommer där att inriktas på Lokala styrelser med elevmajoritet som fanns i gymnasieskolan mellan åren 1997 och 2007. Ett viktigt uppdrag som skolan har är att utveckla eleverna till ansvarstagande demokratiska medborgare och i Läroplanen för de frivilliga skolformerna (Lpf 94) kan man bl.a. läsa att ”Undervisningen skall bedrivas i demokratiska arbetsformer och utveckla elevernas förmåga och vilja att ta personligt ansvar och aktivt deltaga i samhällslivet.” (sid.2) Eleverna ska alltså få kunskap om hur demokrati fungerar men det räcker inte att läsa sig till det i böcker utan de bör även involveras i demokratiska beslutsprocesser i praktiken. I Sverige har eleverna länge haft inflytande över sin skolsituation genom klassråd och elevråd men i slutet av 1990-talet togs detta inflytande ett steg längre. Den dåvarande regeringen införde vid halvårsskiftet 1997 Lokala styrelser med elevmajoritet på gymnasiet och Lokala styrelser med föräldramajoritet på grundskolan som ett försök vilket sedan har förlängts i flera omgångar. De Lokala styrelserna var skolans högsta beslutande organ och kunde fatta beslut i många frågor som gällde skolan. Försöket fick dock ett snabbt avslut i och med regeringsskiftet 2006 och redan vid halvårsskiftet 2007 skulle alla Lokala styrelser tas bort och makten föras tillbaka till skolledare och lärare med motiveringen att de hade det huvudsakliga pedagogiska ansvaret.

Detta ämne är statsvetenskapligt relevant eftersom det handlar om demokrati och medborgarnas inflytande över beslut som påverkar deras vardag. Uppsatsen kommer behandla olika typer av demokratiskt inflytande så som deltagardemokrati, deliberativ demokrati och brukarinflytande.

1.1 Bakgrund

När det gäller just de Lokala styrelserna med elevmajoritet finns det inte mycket tidigare forskning att luta sig mot. Man kan förmodligen förklara detta med att det är ett ganska nytt fenomen och att så mycket forskning inte hunnit göras. Detta gör fältet än mer intressant eftersom det ger möjlighet att närmare studera något som är relativt outforskat och inga färdiga svar finns att tillgå i litteraturen. Den forskning som finns om Lokala styrelser behandlar i första hand de styrelser med föräldramajoritet som ungefär samtidigt inrättades i

grundskolan. Denna forskning har även om den inte behandlar exakt detsamma varit värdefull att ta till sig då mycket av utgångspunkterna och teorierna kring demokrati och brukarinflytande är de samma oavsett om det gäller elever eller föräldrar.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet är att undersöka de Lokala styrelserna med elevmajoritet och beskriva debatten kring varför de infördes och varför de avskaffades. Jag tänker följa debatten som ägde rum både i tidningar och i riksdagen i samband med införandet och avskaffandet av de Lokala styrelserna med elevmajoritet och undersöka vilka argument som fördes fram och hur de kan sättas i relation till generella demokratiteorier.

Mina frågeställningar blir:

- Vilka var argumenten för och emot införandet av de Lokala styrelserna med elevmajoritet?
- Vilka var argumenten för och emot avskaffandet av de Lokala styrelserna med elevmajoritet?

2. Teorianknytning

2.1 Demokratiutredningen

I demokratiutredningen från 2000 förklaras att det representativa systemet är grunden för den svenska demokratin men utöver det bör det finnas utrymme för självorganisering, decentralisering och självförvaltning för att uppnå en mångfald i deltagande. Det framgår också att det är av stor vikt att stärka den demokratiska medvetenheten hos medborgarna. Man ska ha makt över sin egen situation och på demokratisk väg kunna lösa de konflikter som uppkommer (2000:240). Här har skolan en särskilt viktig uppgift eftersom det är där barn och ungdomar möts och kommer i kontakt med andras åsikter. Det är viktigt att redan i skolan lära sig att respektera varandras olikheter och kunna vara oeniga utan att detta leder till våld eller hot om våld. Det påpekas också att det inte är tillräckligt att undervisa om dessa demokratiska värden utan skolan ”måste också vara en demokratisk arena; eleverna måste få uppleva demokrati i praktiken” (2000:241).

2.2 Läroplanen (Lpf 94)

Enligt läroplanen för de frivilliga skolformerna (Lpf 94) framgår det inledningsvis att skolan vilar på demokratins grund och att man ska utforma verksamheten så att den överensstämmer med grundläggande demokratiska värderingar (sid.1). Det slås även fast (sid.2) att det inte är tillräckligt att lära ut teoretiska kunskaper om demokrati utan att eleverna även ska ha inflytande över undervisningen och att man ska arbeta med demokratiska arbetsformer. Senare på samma sida under rubriken Skolans uppdrag kan man även läsa att "Utbildningen skall främja elevernas utveckling till ansvarskännande människor, som aktivt deltar i och utvecklar yrkes- och samhällslivet". Eleverna ska även (sid.3) förberedas för vuxenlivet som samhällsmedborgare. Det framgår även att lärarna ska "visa respekt för den enskilda eleven och i det vardagliga arbetet ha ett demokratiskt förhållningssätt" (sid.7) och ett av målen att sträva mot som nämns på samma sida är att varje elev "aktivt utövar inflytande över sin utbildning". Slutligen kan vi se (sid.9) att även rektorn har ansvar för att "skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas".

2.3 Kriterier för demokrati

I Dahls artikel "Demokrati som procedur" ställer han upp fem kriterier för vad demokrati är och hur den kan definieras. De fem kriterierna som Dahl ställer upp är: politisk jämlikhet, effektiv delaktighet, upplyst kunnande, kontroll över dagordningen och inklusion. Med politisk jämlikhet menas att allas åsikter ska väga lika tungt och det tydligaste exemplet på detta är att alla ska ha lika rösträtt. När Dahl talar om effektiv delaktighet är det möjligheten för alla att få göra sig hörda i den politiska debatten som åsyftas. Det tredje kriteriet som benämns upplyst kunnande innebär att alla ska ha möjlighet att skaffa sig den nödvändiga informationen som behövs för att kunna värdera och ta ställning i olika frågor. Om dessa första tre kriterier uppfylls kan man, enligt Dahl, tala om proceduriell demokrati i en snäv form. Som fjärde kriterium lägger Dahl till kontroll över dagordningen vilket är viktigt eftersom en demokrati inte är så mycket värd om man inte får vara med och besluta i de viktiga frågorna. Folket ska kunna bestämma vilka frågor de själva vill besluta om och vilka som eventuellt ska delegeras till exempelvis experter för att detta kriterium ska anses som uppfyllt. Som femte kriterium lägger Dahl till inklusion vilket ofta omtalas som inklusionsproblemet alternativt demosproblemet. Det som själva problemet går ut på oavsett vad det kallas är frågan om vilka som ska inkluderas i folket. Om alla dessa kriterier uppfylls kan man tala om fullständig proceduriell demokrati. (2006:37ff) Det som Dahl dock inte

beskriver är hur demokratin inom ramen för kriterierna ska utformas utan här finns utrymme för olika demokratityper.

2.4 Olika typer av demokrati

I sin artikel ”Marknaden och torget: tre slags politisk teori” tar Elster upp de tre olika typerna av demokrati: social choice, diskursdemokrati och deltagardemokrati. Social choice går ut på att man genom att rangordna sina preferenser väljer ut vad som är viktigast och att det sedan genom omröstning är möjligt att omvandla dessa personliga önskemål till kollektiva beslut. Detta är en vanlig typ av demokrati och den bygger på kompromisser och anpassning till majoritetens önskemål. Diskursdemokratin, som även kallas deliberativ demokrati, har diskussionen i centrum. Det är genom att diskutera olika frågor som preferenser bildas och förhoppningen är att man genom denna diskussion ska kunna komma fram till gemensamma beslut som alla kan ställa sig bakom. Målet är att det inte ska bli en fråga om förhandlingar och kompromisser utan att diskussionen ska tillåta alla att säga sitt och genom att alla aspekter och infallsvinklar behandlas kan man kollektivt enas om det klokaste beslutet. Diskursdemokratin har sitt ursprung i Habermas arbeten om ”diskursens etik” samt ”den ideala samtalssituationen” (Elster 2006:151). Tanken med deltagardemokrati är att genom att delta i politiskt beslutsfattande kommer man att lära sig mycket och utvecklas som människa. Elster är dock kritisk till detta synsätt då han anser att drivkraften för att vilja arbeta politiskt måste komma från viljan att vara med och påverka sakfrågor. Om man arbetar politiskt bara för att förverkliga sig själv och utvecklas som människa kommer man aldrig lyckas enligt Elster. Visst kan man genom politiskt engagemang komma att utvecklas som människa men om detta är fallet handlar det snarare om en så kallad essentiell bieffekt. Man kan inte ha personlighetsutvecklingen som främsta mål utan målet måste handla om sakfrågor eller viljan att förändra.

I sin bok *Demokrati en jämförande analys* tar Hadenius upp tre demokrativärden som påminner om Elsters teorier. Hadenius talar om representativitet, deltagande och deliberation (2006:62f). Representativitet innebär att de som fattar politiska beslut bör vara representativa för befolkningen som helhet och avspegla deras preferenser. Politikerna ska avläsa dessa preferenser och omvandla dem till beslut i olika frågor. Deltagande handlar om att medborgarna bör vara aktiva i beslutsfattandet för att på så sätt få ökad kunskap om sakfrågor vilket leder till ökade möjligheter att utöva inflytande. En annan positiv följd av ökat deltagande är att när människor möter andra människor med andra förutsättningar bidrar det

till en ökning av förståelsen och toleransen. Den tredje aspekten av demokratin är deliberationen vilken bygger på diskussion. Genom att noggrant diskutera för- och nackdelar kan man komma fram till genomtänkta beslut och förhoppningsvis även större samsyn.

Hadenius diskuterar även hur dessa tre teorier förhåller sig till varandra. Den som förespråkar representativitet kan påpeka svårigheterna att göra sin röst hörd i ett forum med många deltagande. Även mellan representation och deliberation uppstår problem då tanken med deliberation är att preferenserna ska formas genom diskussionen och inte enbart överföras från folket till dess representanter. Dock finns det även risker med deliberation t.ex. att vissa åsikter inte kommer att framföras och att vissa typer av människor kan hävda sig bättre i diskussioner än andra. Det finns även spänningar mellan deltagande och deliberation eftersom det är svårt att få till kvalitativa diskussioner om många ska delta. Deliberationen bygger på färre deltagare och högre kvalitet i diskussionen medan deltagandet mer handlar om kvantitet.

2.5 Brukarinflytande

I artikeln "Välfärdsstat, förvaltning och legitimitet" behandlar Rothstein vad som kan göras för att stärka legitimiteten när det gäller implementering av politiska beslut. Rothstein presenterar sex olika modeller för att öka legitimiteten och den modell han beskriver mest ingående är den legal-byråkratiska modellen. De övriga fem är: den professionella modellen, den korporativa modellen, den brukarorienterade modellen, den politikerorienterade modellen och den lotteribaserade modellen. (Rothstein 2001:72) Alla dessa modeller beskrivs mer eller mindre utförligt och Rothstein diskuterar även vilka för- respektive nackdelar som finns med varje modell. Den modell som är intressant för denna uppsats är den brukarorienterade modellen och här är tanken att man genom att involvera de berörda parterna, alltså brukarna, i beslutsprocessen ska uppnå en ökad legitimitet. Fördelen med detta är, enligt Rothstein, att personer som varit delaktiga i ett beslut sällan är kritiska mot eller ifrågasätter det. Det kan dock uppstå problem om det finns stora motsättningar inom en och samma brukargrupp eller om brukarnas mål och ambitioner inte är desamma som den offentliga personalens. (Rothstein 2001:74)

I sin bok *Moderna kommuner* tar Montin upp brukarinflytande vilket lanserades på 1980-talet men först fick en större utbredning under 1990-talet. (2004:163ff) Omkring 80% av kommunerna uppskattas ha någon typ brukarrepresentation. Montin tar upp fem olika

argument för brukarinflytande och dessa är för det första att social service ”produceras” i nära samarbete mellan ”producent” och ”konsument” och är beroende av ett gott samarbete emellan. Dessutom kan kostnaderna minskas om brukarna själv utför vissa saker som annars skulle ha utförts av kommunalt anställda. Att involvera brukarna i olika processer är även ett sätt att få ökad legitimitet. Både det fjärde och det femte argumentet handlar om demokrati och att brukarna dels i många fall har en egen önskan att påverka sin situation, dels att brukarinflytandet förhoppningsvis kan fungera som en skola i demokrati. Montin delar upp brukarinflytandet i olika typer av ”Råd” samt ”Självförvaltning”. Skillnaden mellan dessa är att råden inte har några egna resurser att förfoga över och därför bara har en rådgivande funktion medan självförvaltningen har lokal beslutanderätt och själva bestämmer över sina resurser. Man ser i Sverige brukarinflytandet främst som ett komplement till andra typer av inflytande men det är inte helt problemfritt bl.a. i förhållande till den representativa demokratin finns konfliktytor. Något intressant som påpekas när det gäller brukarinflytandet i skolan är dock att ”Ett resultat från vissa fallstudier är att det kontinuerliga samtalet har en förändrande kraft. Initialt motstånd och spänningar mellan brukare och personal kan bytas ut mot en mer positiv hållning allt eftersom dialogen mellan föräldrar och personal fortsätter.” (2004:169)

2.6 Brukarinflytande i skolan

Maria Jarl har utvärderat försöket med Lokala styrelser med föräldramajoritet som pågått sedan halvårsskiftet 1996 parallellt med försöket med Lokala styrelser med elevmajoritet. Jarl tar avstamp i Demokratiutredningen från 2000 vilken menar att den representativa demokratin inte är tillräcklig utan bör kompletteras med hjälp av ett utbrett lokalt deltagande. Man önskar genom lokalt deltagande förstärka den representativa demokratin och lösa problem som exempelvis misstro mot det politiska systemet. (2004:13) De teoretiska grundantaganden som avhandlingen bygger på är att det krävs en anpassning från kommunens sida i riktning mot dialog och samverkan för att individerna som deltar ska kunna utvecklas på ett deltagardemokratiskt sätt. Jarl ställer frågan om det verkligen förhåller sig på detta sätt och söker svaret genom sina empiriska undersökningar. (2004:24) Brukare är ett nyckelbegrepp och definieras som ”de personer som berörs av en kommunal verksamhet och som nyttjar – eller brukar – den kontinuerligt under en längre period” (2004:27). I skolan betraktas elever och föräldrar som brukare eftersom de berörs nära och personligt av verksamheten. Jarl förklarar att brukarinflytande kan delas upp i de två formerna *brukarråd* som har en rådgivande funktion och *brukarstyrelse* som har mandat att fatta beslut. (2004:27)

I den empiriska undersökningen har Jarl tittat närmare på Lokala styrelser med föräldramajoritet i två kommuner. I varje kommun har två skolor undersökts. Jarl kallar kommunerna för Sydstad och Mellanstad och skolorna i den förstnämnda för Björkskolan och Ekskolan och i den andra för Granskolan och Tallskolan. De två kommunerna har olika förutsättningar vilket exempelvis beror på deras olika storlek och politiska kultur. Sydstad har cirka 85 000 invånare och omkring 40 grundskolor. Här beskrivs det politiska klimatet som lite mindre samarbetsinriktat än i Mellanstad. Mellanstad har cirka 125 000 invånare och runt 50 grundskolor. Båda kommunerna klassas dock som medelstora och under hela undersökningsperioden styrs kommunerna av vänsterblocket. Undersökningen baseras på intervjuer, enkäter och protokoll. (2004:89ff)

Jarl upptäcker i sin undersökning att relationen mellan kommunen och brukarstyrelserna har utvecklats mer mot dialog och samverkan i Sydstad än i Mellanstad. Detta är ett intressant resultat med tanke på att utgångsläget såg bättre ut i Mellanstad. I Sydstad som tidigare präglades av ett mer traditionellt styrelsesätt kunde man eventuellt ha förväntat sig att det skulle vara svårare att få ingång en dialog och ett samverkansinriktat klimat. Tvärtom kunde man ha förväntat sig att det i Mellanstad som hade en viss tradition av lokalt deltagande och alternativa styrelseformer skulle gå lättare att utveckla dialog och samverkan. Men detta var alltså inte fallet. (2004:144f) Jarl pekar främst på tre tänkbara förklaringar till detta. Den första är att man egentligen inte kan säga något om vilka erfarenheter Mellanstad faktiskt har fått från sina tidigare projekt med lokalt deltagande. Det kan vara så att kommunen faktiskt är trött på reformer och är medveten om att lokalt deltagande har nackdelar som t.ex. konflikter och instabilitet. Den andra tänkbara förklaringen är att eftersom även de skolor i Mellanstad som inte har Lokal styrelse ändå arbetar med andra former av föräldrainflytande kan detta innebära att kommunens företrädare inte ser det som mer eller mindre viktigt att etablera samverkan och dialog just med de skolor som har Lokal styrelse. Den tredje tänkbara förklaringen är att Sydstad delegerade ett större ansvar till de Lokala styrelserna än vad som var fallet i Mellanstad. I Sydstad hade de Lokala styrelserna hela det mandat som var möjligt att ha medan man i Mellanstad var mer restriktiv i delegeringen av makten. Detta gör att kommunen i Sydstad hade en tydligare anledning att ha en bra dialog och utveckla former för samverkan med sina Lokala styrelser för att följa upp deras arbete. I Mellanstad däremot blev inte detta lika viktigt då de Lokala styrelserna på grund av sitt begränsade mandat blev ganska

”ofarliga” och kommunen hade inte lika stor anledning att följa upp vad de gjorde.
(2004:148f)

3. Metod

3.1 Urval

Jag valde att undersöka argumentationen kring de Lokala styrelserna med elevmajoritet genom att studera debatten i tidningar och i riksdagen under åren 1997, alltså i samband med införandet, och 2007, i samband med avskaffandet. Jag valde ut de två databaserna PressText och Mediearkivet eftersom de flesta stora tidningar finns representerade där och där finns även en blandning av rikstäckande och lokala tidningar. Det visade sig dock att Mediearkivet gav betydligt fler träffar på mitt sökord ”elevmajoritet” än PressText men trots detta vore det dumt att utesluta PressText helt eftersom flera stora rikstäckande tidningars artiklar finns där vilka jag hade gått miste om ifall jag enbart använt Mediearkivet. När det gäller debatten i riksdagen valde jag ut en proposition och en motion som argumenterade för varsin sida i debatten vid införandet. Vid avskaffandet studerades en interpellationsdebatt där det ifrågasattes varför de Lokala styrelserna med elevmajoritet skulle tas bort. Detta innebar att man i samma debatt kunde ta del av argument såväl för som emot elevmajoritet.

Det finns inget intresse av att kvantitativt sammanräkna argumenten men däremot är det av intresse att se vilka generella tendenser som finns i argumentationen. Är det exempelvis en sorts argument som används av anhängarna och en annan av motståndarna? Målet är att se vilka argument de olika ståndpunkterna grundar sig på och se om dessa kan sättas i relation till olika teorier om demokrati.

3.2 Material

Genom att söka på ordet ”elevmajoritet” fick jag ett antal träffar i de olika databaserna som användes i tidningsundersökningen. Vissa kunde dock genast rensas bort då de endast var fråga om kortare nyhetsnotiser vilka enbart bestod av fakta och inte innehåll någon typ av argumentation. Förutom dessa består undersökningen av olika typer av artiklar och det viktiga har varit huruvida det framförs argument eller inte snarare än om det är en debattartikel, ledare eller nyhetsartikel. Efter denna första rensning återstod 12 artiklar från 1997 och 9 artiklar från 2007. Sedan studerades varje artikel för sig och argumenten sammanställdes och delades till att börja med in i de två grupperna för och emot elevmajoritet. Det som bör

påpekas här är att för och emot genom hela undersökningen syftar på argumentens förhållande till elevmajoritet och det är alltså inte fråga om för och emot införandet av de Lokala styrelserna med elevmajoritet i första skedet och för och emot avskaffandet i nästa skede då det skulle kunna bli förvirrande. Även när det gäller materialet från riksdagen var det efter urvalet dags att sortera och kategorisera argumenten. I första hand delades de upp i argument för och emot och i nästa steg i de olika kategorier som ska förklaras närmare i nästa avsnitt om analysmodell.

3.3 Analysmodell

Jag har tagit fram en analysmodell i första hand baserad på de olika typer av demokrati som presenterades i kap. 2. Längs den ena axeln delas argumenten endast upp i för- och motargument och på den andra axeln delas i första hand argumenten upp i tre demokrativärden som jag valt att kalla representativitet, deliberation och deltagande. Detta görs för att förtydliga vilken typ av demokratiskt värde som debattörerna är för eller emot. Man kan exempelvis argumentera för representativitet genom att hävda att eleverna själva vet bäst vad de behöver för att nå bra resultat i skolan och därför också bör få bestämma över frågor som påverkar dem. Men å andra sidan kan man argumentera mot representativitet genom att hävda att det är en elit av eleverna som skulle engagera sig i Lokala skolstyrelser och de skulle därför inte vara representativa för hela elevkollektivet. På motsvarande sätt kan man argumentera för deliberation eftersom det främjar samarbete och dialog men argumentera emot det genom att hävda att diskussioner gynnar en viss typ av personer och en viss typ av argument. Även med deltagande kan man se både fördelar och nackdelar. Ett argument för deltagande kan vara att man utvecklar nya kompetenser genom att delta aktivt och praktisera teoretiska kunskaper medan ett motargument kan vara att för att deltagandet ska upplevas som givande gäller det att man verkligen får vara med och påverka viktiga frågor. Annars kan det istället leda till att tilltron till demokratin urholkas och den uppfattas som en skendemokrati. Förutom representativitet, deliberation och deltagande kommer modellen att innehålla två fält för och emot kompetens. Ett motargument kan här innebära att eleverna inte vet tillräckligt mycket för att kunna fatta viktiga beslut och därför inte bör ha majoritet och ett argument för innebär att man faktiskt tror att eleverna har tillräcklig kompetens. Detta ger en analysmodell med åtta olika fält.

Tabell 1

	För	Emot
Representativitet		
Deliberation		
Deltagande		
Kompetens		

4. Undersökning

4.1 Tidningsdebatten 1997

Från 1997 finns 12st artiklar som argumenterar kring Lokala styrelser med elevmajoritet och de har numrerats 1997:1-1997:12 för att de enklare ska gå att skilja på dem. Från och med artikel 1997:8 har höstterminen börjat och från och med då existerar alltså Lokala styrelser med elevmajoritet på vissa skolor.

I den första artikeln 1997:1 som är hämtad från Expressen tar författaren upp både för och motargument hämtade från elever och rektor på en skola. Inte oväntat är det eleverna som argumenterar för elevmajoritet medan rektorn är mer skeptisk. Eleverna hävdar att ”Vi ungdomar vet ju hur det är i skolan” vilket är en typ av representativitetsargument eftersom eleverna själva anses som bäst lämpade att representera sina egna intressen. Författaren hänvisar även till undersökningar som kommit fram till ”att ju mer ungdomarna engagerar sig, desto roligare tycker de att det är i skolan. Och desto mer lär de sig.” Detta tolkar jag som ett argument för deltagande eftersom det är själva deltagandet som beskrivs som nyckeln för att trivas bättre i skolan och få ut mer av sin utbildning. Rektorns motargument är för det första att ”skolans ekonomi är ett stort ansvar för en femton-sextonåring” och för det andra ”Dessutom är jag osäker på om de klarar av att fatta beslut som påverkar skolan flera år framåt.” Det första av dessa argument handlar om kompetens och att man tar för givet att denna kompetens finns i större utsträckning hos vuxna än hos ungdomar och utgör således ett argument mot elevmajoritet av kompetens skäl. Det andra kan härledas till representativitet om man tänker sig att de som sitter i en styrelse idag inte är representativa för morgondagens generation av elever och därför inte bör fatta beslut som påverkar framtiden då de själva inte längre är brukare av skolan. Detta argument blir alltså ett argument mot elevmajoritet av representativitets skäl.

Artikel 1997:2 är hämtad från Helsingborgs Dagblad och även här hittar vi exempel på såväl för- som motargument. För det första tar man upp att "Det är nödvändigt att eleverna får praktisera demokrati" och "att eleverna är delaktiga i lärprocessen". Det är alltså deltagandet som sätts i fokus och att detta leder till utveckling hos eleven. Man ser dock flera risker med elevmajoriteten dels "kan innebära att unga människor får ett för tungt ansvar", dels "risken är stor att det uppstår ett dåligt beroendeförhållande" och dels "att försöksverksamheten inte får inkräkta på det inflytande och medbestämmande som arbetsrätten ger skolpersonalen". Här börjar man alltså skönja inte bara att eleverna kan ha en bristande kompetens utan även att det finns risk för kollision mellan elevernas och personalens intressen.

Nästa artikel 1997:3 kommer från Svenska Dagbladet och här är det framförallt ett generellt problem som lyfts fram nämligen majoritetens makt över minoriteten. Man talar om rätten att välja en skola som är på ett visst sätt just för att det är så man vill ha det men "Det inflytandet har man inte i en styrelse, majoriteten kan vilja annorlunda." Det är inte helt lätt att klassificera detta argument men det uttrycker definitivt en skeptisk hållning till elevmajoritet och jag skulle säga att det är representativiteten som kritiseras då allas intressen inte kan tillgodoses i en styrelse. Skolan ska tillgodose intressen också i det omgivande samhället, där föräldrars och elevens rätt att välja skola med professionell ledning står i fokus snarare än elevens medverkan i skolans styrelse.

I artikel 1997:4 hämtad från Göteborgs-Posten tas flera argument upp bland annat att det är en demokratisk rättighet att kunna påverka skolan och att "ett reellt inflytande kan höja elevernas motivation och delaktighet i skolan" vilket också förhoppningsvis leder till ett ökat intresse. Även här är det alltså deltagande som är det främsta argumentet för elevmajoritet. När det gäller motargumenten lyfter man fram att det finns en risk att det blir elevstyre snarare än elevinflytande och att "styrelsen förlorar en stor del av sin professionalitet och lärarna kommer i beroendeställning till eleverna". Detta tros kunna påverka lärarnas bedömning av elevernas prestationer. Här blir det åter tal om motsättningar mellan elever och personal och lärarnas professionalitet är ett tecken på kompetens som de har och som eleverna anses sakna.

Även artikel 1997:5 kommer från Göteborgs-Posten och även här är det de deltagardemokratiska idealen som lyfts fram som argument för Lokala styrelser med elevmajoritet. Man hävdar att "Vi kan inte ha en massa passiva medborgare som inte vet att

kräva sin rätt” och ”svenska elever tycker att det är bedövande tråkigt att gå i skolan” målet blir alltså att genom ökat elevinflytande få eleverna att bli intresserade och engagerade i skolarbetet vilket i förlängningen ska göra dem till medvetna samhällsmedborgare. Motargumenten börjar vi också känna igen ”Jag tror inte att eleverna som börjar på gymnasiet är mogna att ta så stort ansvar” säger en lärare och ”Det är stor risk att lärarna släpper greppet och sviker eleverna” säger en annan vilket tyder på en skeptisk hållning till elevernas kompetens.

Nästa artikel 1997:6 kommer från Svenska Dagbladet och lyfter egentligen bara fram två argument och båda dessa är mot elevmajoritet. Det ena har vi stött på förut nämligen att det blir brist på professionalitet i styrelserna om eleverna har majoritet. Det andra är ”Man kan inte låta människor ha makt över saker om man inte samtidigt kan utkräva ansvar av dem.” Detta är ett slagkraftigt argument eftersom det uppstår problem om något skulle gå fel och ingen kan ta på sig ansvaret. Det är inte heller möjligt att placera in detta argument i analysmodellen eftersom det är självklart vilken typ av demokrati man än förespråkar att den som fattat besluten kan ställas till svars för sitt handlande.

Artikel 1997:7 är hämtad från Göteborgs-Posten och är övervägande positiv till elevmajoritet. Man lyfter fram två argument ”Det första är det demokratiska. Skolan ska fostra tänkande aktiva medborgare” och för det andra ”Det ger en bättre kvalitet i skolan. Elevernas trivsel och motivation ökar och de presterar ett bättre studieresultat.” Det är fortfarande deltagandet som står i fokus och det verkar vara många som delar åsikten att ökat elevinflytande för med sig många goda bieffekter som ökat intresse, motivation, trivsel och förbättrade studieresultat.

I artikel 1997:8 som kommer från Nerikes Allehanda återfinns två för och två motargument. Argumenten för bygger även här på deltagandet och dess positiva effekter ”Hur ska vi kunna lära oss om vi aldrig får en chans?” och ”Dåliga resultat kan bero på bristande motivation och brukarstyrelser kan vara en viktig pusselbit” är två citat som illustrerar detta. Motargumenten handlar om elevernas bristande kompetens ”Vuxenvärlden abdikerar när vi överlåter ett sådant ansvar på eleverna” säger en politiker och ”Skolan ska styras av professionella och vi gör ungdomarna en björntjänst” säger en annan.

Från Göteborgs-Posten är artikel 1997:9 hämtad och här framförs endast positiva synvinklar på elevmajoritet. För det första tar man upp att eleverna blir mer intresserade av skolarbetet

och får bättre resultat om de får vara med och påverka och för det andra säger eleverna att ”Det är inte meningen att vi bara ska lära oss fakta här. Vi måste lära oss att bli kritiska och få pröva olika saker.” Det är alltså hittills deltagandet som fortfarande står i fokus. Jag hittar dock ett argument som både svarar på tidigare kritik mot att det skulle finnas motsättningar mellan elever och personal och uttrycker stöd för en mer deliberativ demokrati. ”Det finns inget motsatsförhållande. Det handlar om att elever och lärare ska jobba tillsammans”. Detta tolkas som ett tecken på deliberativ demokrati eftersom det framhåller samarbete och det gemensamma bästa som ett mål snarare än att alla driver sina egna intressen.

Artikel 1997:10 är hämtad från Nerikes Allehanda och där finns det egentligen bara ett argument nämligen en elev som uttrycker att ”intresset för sin skola säkert växer om man som elev får vara med och bestämma om saker som verkligen känns viktigt för en.” Det är samma tanke som vi stött på i nästan alla artiklar som stödjer elevmajoritet. Nämligen att det är bra att få delta i beslutsfattande för att man utvecklas och det för med sig flera andra positiva effekter.

Artikel 1997:11 kommer från Göteborgs-Posten och är ensidigt positiv till elevmajoritet. De argument som förs fram är att ”I dag och i framtiden behövs självständigt tänkande människor”, ”en mänsklig rättighet att ha inflytande över sin egen vardag och sin egen undervisning”, ”en skola som skall fostra till demokrati och demokratiskt tänkande måste vara demokratisk i sina arbetsformer” samt att ”elevinflytande förbättrar kvaliteten i skolan”. Nyckelordet är även här deltagande. Om man deltar i demokratiska arbetsformer lär man sig hur demokrati fungerar och då kan man utöva inflytande och bli en självständigt tänkande samhällsmedborgare.

Den sista artikeln 1997:12 är hämtad från Göteborgs-Posten och lyfter upp en del viktiga frågeställningar angående representativitet. Artikelförfattarna är nämligen skeptiska till att ”ett fåtal elever skall föra samtliga elevers talan när det gäller skolans administration”. Man menar att de elever som engagerar sig i en Lokal styrelse med elevmajoritet är ”de aktiva som ändå skulle skaffat sig inflytande”. Risken är att det bara blir ett litet fåtal elever som har inflytande medan övrigas intressen inte tillgodoses. En annan risk som tas upp är att det ofta är svårt för en styrelse att bestämma generella saker om hur undervisningens ska bedrivas. Viktiga frågor som ”Vad skall jag lära mig, hur och varför?” tenderar att hamna på den enskilde lärarens bord medan styrelsen får ägna sig åt administrativa frågor som de flesta

kanske inte ens har något intresse av. Det kan bli så att ”några elever, på bekostnad av andra, får inflytande över frågor de inte är intresserade av.” Alla argument i denna artikel hamnar i kolumnen motargument och det är representativiteten som kritiseras.

4.2 Tidningsdebatten 2007

Det fanns inte lika många artiklar som handlade om elevmajoritet i samband med avskaffandet 2007. Totalt är det 9st och de numreras 2007:1-2007:9 och där är alla utom de två sista 2007:8 och 2007:9 skrivna under våren, alltså innan avskaffandet av de Lokala styrelserna med elevmajoritet trädde i kraft.

Den första artikeln 2007:1 är hämtad från Helsingborgs Dagblad och man uttrycker en positiv inställning till elevmajoritet. Till att börja med nämns regeringens argument för att avskaffa de Lokala styrelserna med elevmajoritet ”Elever ska inte få bestämma över rektorer och lärare.” Vilket sedan bemöts med motargument som ”Skolan behöver ha medinflytande, liksom vilken arbetsplats som helst. Dessutom måste eleverna lära sig hantera demokrati inför vuxenlivet” vilket är ett argument för deltagardemokrati och det är även argumentet ”Ska vi ha demokrati i framtiden måste vi träna eleverna konkret i de processer som hör till. Och elever som får inflytande tar också större ansvar.” Det finns även ett argument i artikeln som pekar mot det mer deliberativa hållet nämligen ”Jag har aldrig varit med om att eleverna har kört över någon anställd. Det är samråd och samarbete som gäller” och det som är extra intressant med detta uttalande är att det kommer från en rektor och inte från eleverna själva.

Artikel 2007:2 kommer även den från Helsingborgs Dagblad och även här uttrycks flera argument för elevmajoritet. Eleverna förklarar att det är viktigt med elevinflytande då ”Lärarna och rektorerna inte alltid kan förstå våra behov” vilket ger tyder på att det är representativiteten som är viktig. Dessutom berättar eleverna följande om arbetet i den Lokala styrelsen ”Det är lärorikt” och ”det är väldigt utvecklande” vilket i första hand är argument för deltagande.

I artikel 2007:3 som kommer från Nerikes Allehanda tas möjligheten att trots allt behålla de Lokala styrelserna med elevmajoritet upp. Det fanns en möjlighet att fortsätta arbeta på detta sätt om man kunde visa att, i det här fallet, Örebro haft en egen modell som de arbetat efter och den får inte innebära att eleverna är ansvariga för frågor gällande budget, ekonomi och

personaltillsättningar. Det verkar dock inte som att Örebro har lyckats med detta och elevmajoriteten ska därför även där vara avskaffad efter vårterminen 2007.

Även artikel 2007:4 behandlar frågan om det är möjligt att behålla de Lokala styrelserna med elevmajoritet i Örebro och liksom den förgående artikeln har den publicerats i Nerikes Allehanda. Det som framgår här är att kommunalpolitikerna är oeniga om det verkligen har funnits en särskild Örebromodell som skilt sig från övriga landet och därför skulle kunna bibehållas. En av politikerna berättar att ”Jag var skeptisk i början, men ungdomarna har visat sig vara klokare än man tror” detta låter som ett argument för att ungdomarna faktiskt har den nödvändiga kompetensen som av många ifrågasatts.

Artikel 2007:5 är hämtad från Dagens Samhälle handlar mestadels om en utvärdering som gjorts av gymnasieskolan i Norrtälje. Denna utvärdering görs för att utveckla en högkvalitativ och effektiv utbildning där skolans funktion som demokratisk arena är en viktig punkt. På en av skolorna i kommunen finns en Lokal styrelse med elevmajoritet vilket man är stolta över och eleverna tycker att det är positivt eftersom de nu har ”större möjlighet att påverka sin utbildningssituation.” Genom att delta kan de påverka sin situation alltså ett argument för deltagardemokrati.

Artikel 2007:6 är skriven av två företrädare för Lärarnas Riksförbund i Örebro och publicerad i Nerikes Allehanda. Här uttrycks kanske egentligen inga tydliga argument men det som sägs är att ”rektorer och lärare skall ha ansvaret för att utforma undervisningen i gymnasieskolan” utan att egentligen förklara varför men min tolkning är att det är på grund av krav på kompetens och professionalitet. Annat intressant som kan noteras i denna artikel är att de borgerliga partierna i Örebro eller i alla fall Moderaterna är för Lokala styrelser med elevmajoritet till skillnad från sina kollegor på riksnivå.

I artikel 2007:7 som även den kommer från Nerikes Allehanda är man negativt inställd till avskaffandet av de Lokala styrelserna med elevmajoritet. Detta eftersom styrelserna givit eleverna möjlighet till ”mer inflytande över sin skolgång och öka engagemanget i skolans verksamhet”. Regeringens beslut att avskaffa elevmajoriteten ”leder till att elevdemokratin minskar” enligt elever som varit aktiva i Lokala styrelser. Även här är det främst det minskade deltagandet som är problemet. Får inte eleverna aktivt delta i styrelsearbetet tror de att deras inflytande minskar.

Från Aftonbladet har artikel 2007:8 hämtats och den har en lite annorlunda vinkling. Här påpekas att Jan Björklund vill förbjuda åldersdiskriminering men tydligen tycker han trots det att det går bra att diskriminera unga på grund av just ålder. ”Vi unga diskrimineras hela vägen till vuxen ålder, endast för att vi just är unga.” Artikelförfattaren fortsätter med att Björklund dessutom sagt ”att det var ett hån mot rektorer om de skulle kunna bli nedröstade av eleverna” och detta får man förmoda handlar om att unga inte anses ha tillräcklig kompetens eftersom de är just unga.

Även artikel 2007:9 kommer från Aftonbladet och eftersom den behandlar ett antal olika områden finns egentligen bara ett konkret argument när det gäller de Lokala styrelserna nämligen att ”skolan är till för eleverna. Därför ska de också få bestämma mer över skolan.” artikeln är dock skriven av en centerpartistisk politiker och det är oklart vad han egentligen tycker om de Lokala styrelserna som funnits under de senaste tio åren. Tycker han att de är bra eller ska eleverna rentav ha mer att säga till om? Man bör ha i åtanke att bara för att någon är kritisk till den typ av elevdemokrati med Lokala styrelser som den tidigare socialdemokratiska regeringen införde behöver det inte betyda att man vill att eleverna ska ha mindre inflytande, det kan också vara tvärtom. Det man förstår av citatet ovan är dock att det är en röst för elevdemokrati av representativa skäl.

4.3 Riksdagsdebatten 1997

I regeringens Proposition 1996/97:109 Lokala styrelser med elevmajoritet för man fram ett antal olika argument för ökat elevinflytande i skolan. Man förklarar först och främst att flera studier som gjorts genom åren visar att eleverna inte tycker sig ha något egentligt inflytande över undervisningen och tillägger att detta är något som eleverna verkligen vill ha. Det är även värt att notera att pojkar enligt undersökningar generellt upplever att de har större inflytande än vad flickor gör. Det framkommer också att elever i den nya gymnasieskolan tycker att de har mer inflytande än vad eleverna i den gamla gymnasieskolan tyckte sig ha. Det finns även skillnader i inflytande beroende av vilket program man går och de som verkar ha minst inflytande över sin situation är elever på de teoretiska programmen. Man har kommit fram till att det formella inflytande som eleverna haft under en längre tid genom klassråd, elevråd och skolkonferenser har fungerat ganska bra men är i behov av utveckling.

Argumenten för Lokala styrelser med elevmajoritet är t.ex. att ökat elevinflytande har ett samband med ökad kvalitet i utbildningen, att ökad delaktighet leder till större känsla av ansvar och dessa aspekter ger en positiv inverkan på studieresultatet. Man tar även upp att ”Styrelsearbetet kan ge viktiga kunskaper” och då talas det främst om kunskaper i demokrati som är viktigt eftersom skolan har som uppdrag att ”fostra demokratiska medborgare” och för att ”utveckla tolerans och förståelse för andra måste eleverna involveras i samarbete med andra”. Annat som betonas är ”eleverna i gymnasieskolan är så vuxna, att de är kompetenta att ta ett ansvar för sin utbildning och sin skola och att deras kompetens bör utnyttjas som en resurs för skolledningen.” Det påpekas dock att det är viktigt att relationen och ansvarsfördelningen mellan eleverna och lärare och skolledare klargörs så att alla inblandade vet vad som är deras roll. Den Lokala styrelsen får heller inte inskränka den rätt till samråd och inflytande som de olika personalgrupperna på skolorna har.

Det vi kan se är att det finns argument för kompetens nämligen att eleverna har en unik kompetens som av skolan bör ses som en resurs. Man skulle även kunna hävda att detta är ett argument för representativitet eftersom det just är eleverna som vet vad eleverna vill och därför är de bäst lämpade att företräda sina egna intressen. I detta fall bedömer jag det dock som att kompetensen väger tyngre eftersom man poängterar att eleverna är vuxna, kompetenta och kan ta ansvar. Detta betyder att de inte bara ses som representanter för ett särintresse utan att de faktiskt är kompetenta nog att se en större bild och fatta övervägda beslut. Utöver det finns det flera argument för deltagande exempelvis att man genom att delta i styrelsearbete utvecklas och får viktiga kunskaper. Även argument som att ökat inflytande leder till ökad kvalitet, större ansvarstagande och bättre studieresultat är exempel på bieffekter som kommer som en följd av deltagande i demokratiska processer. Det är däremot ont om utpräglade argument för deliberation. Det man kan tänka sig pekar i den riktningen är det som sägs om att utveckla tolerans och förståelse genom att involveras i samarbete med andra. När det gäller deliberativ demokrati tänker man sig just att det är genom samverkan och utbyte med andra individer som man, främst genom diskussion, formar sina preferenser och kan fatta kloka beslut.

I Motion 1996/97:Ub13 med anledning av prop. 1996/97:109 Lokala styrelser med elevmajoritet förklarar Beatrice Ask m.fl. sin motsatta uppfattning. De totala moderata politiker som står bakom denna motion hävdar att det är en felaktig uppfattning ”att inflytande och medbestämmande bäst utövas i form av sammanträden” och att det är att göra eleverna en

björntjänst eftersom man i själva verket lägger skolans framtid i händerna på kommunala politiker. De framhåller att demokrati inte är detsamma som att delta i styrelsesammanträden och att "Elevinflytande kommer bäst till sin rätt i det vardagliga arbetet i skolan inte i styrelserummen." Det är dessutom "direkt olämpligt" att de Lokala styrelserna kan innehålla omyndiga elever och att styrelserna inte kan ställas till svars om något skulle gå fel. Det betraktas även som negativt att eleverna endast är brukare av gymnasieskolan under en kort tid och att det finns risk för ett konkurrensförhållande då både studier och styrelsearbete kräver elevens tid. Slutligen är det, enligt författarna, även problematiskt att det bara är en del av eleverna som får möjlighet att ingå i de Lokala styrelserna eftersom "Den form som förslaget nu fått ger inte ökat inflytande för en majoritet av eleverna".

Argumentet om de omyndiga eleverna får klassas som ett argument mot elevernas kompetens eftersom de inte anses kunna klara av ett sådant styrelseuppdrag på grund av att de är för unga. Ansvarsfrågan har vi varit inne på tidigare och det är svårt att härleda den till någon specifik kategori då det är en viktig hörnsten i alla typer av demokrati att de som fattar beslut ska kunna ställas till svars. Även de första argumenten om att demokrati inte behöver vara detsamma som att sitta med på styrelsesammanträden kan vara svåra att passa in i analysmodellen men det som argumenten egentligen säger är nej till representation av elever i styrelser. Eleverna får gärna utöva inflytande men de får hålla sig på gräsrotsnivå och absolut inte ta sig in i styrelserummen. Det sista argumentet handlar även det om representativitet och att det inte är tillräckligt att låta några få elever få inflytande eftersom den stora majoriteten ändå förblir opåverkad. Men är det inte så vi gör inom hela den representativa demokratin?

4.4 Riksdagsdebatten 2007

Under en interpellation i riksdagen diskuterades ämnet elevinflytande och Jan Björklund ställdes till svars för planerna på att avskaffa de Lokala styrelserna med elevmajoritet. Deltog i debatten gjorde Jan Björklund (fp), Mats Pertoft (mp), Thomas Strand (s) och Ibrahim Baylan (s).

De argument som lyftes fram för att behålla de Lokala styrelserna med elevmajoritet var följande. Det behövs en mångfald med många olika sätt att utöva inflytande och de Lokala styrelserna är ett av dessa sätt. Genom att eleverna får chansen att delta skapas engagemang och motivation. För att nå bättre resultat i skolan behövs delaktighet och motivation något som man kan uppnå genom "att låta eleverna vara med i processen, inte genom att utesluta

dem.” Man säger också att den Lokala styrelsen ger goda möjligheter till påverkan och utgör inget hot mot rektorn. Genom att arbeta på detta sätt ”ökar samverkan mellan elever, rektorer, lärare och övrig personal.” Med anledning av detta anser man inte att elevernas ökade makt ger upphov till en devalvering av lärares och rektorers profession. Vi finner även argument som handlar om elevernas ökade känsla av ansvar för både sig själv och sin skola vilken förklaras komma som en följd av ökat inflytande. Man ifrågasätter även om det finns något konkret exempel från försöksperioden då eleverna faktiskt röstat ner sina lärare och rektorer vilket motståndarsidan verkar vara rädda för. Det bör handla om ”en demokratisk process där vi har en dialog och en samverkan mellan individer och grupper” snarare än om motsatsförhållanden där elever och personal företräder olika intressen. Slutligen påpekas det att skolan inte bara ska lära ut ämneskunskaper utan även har ett viktigt demokratiskt uppdrag att fullfölja.

Argumenten för deltagande finns med även här genom att man talar om att det leder till engagemang, motivation och bättre studieresultat. Man ska få delta i processen och då utvecklas man som individ och kan exempelvis känna ett större ansvar. Även när det gäller skolans demokratiska uppdrag är det genom deltagande i demokratiska processer som eleverna ska lära sig ett demokratiskt förhållningssätt och på så vis kunna växa upp till engagerade och ansvarstagande medborgare. Det finns även en del tecken på att deliberativ demokrati är något som är eftersträvansvärt t.ex. talas det om samverkan mellan elever och personal samt att de Lokala styrelserna inte är något hot mot rektorn. Detta är deliberativt i den meningen att det strävar efter samarbete istället för att alla företräder sina intressen. Ska man kunna komma fram till bästa möjliga beslut behöver man lyssna på varandra och tänka på hela gruppen snarare än bara på sig själv.

Argumenten mot de Lokala styrelserna med elevmajoritet är i första hand att ”Eleverna ska ha inflytande i skolan, men de ska inte bestämma över sina lärare” vilket i varierande ordalag upprepades flera gånger. Man hävdar också att det har varit ett lågt deltagande i försöksverksamheten, ca 50 gymnasieskolor av totalt knappt 1000 har deltagit, och att detta skulle vara en indikator på ett svalt intresse. När Lokala styrelser har införts på skolor har många gånger initiativet kommit från politiskt håll och inte från skolorna eller eleverna själva vilket även det pekar på att eleverna kanske inte har något större intresse för att utöva inflytande på detta sätt. Man tar dessutom upp den tunga frågan om ansvaret eftersom det är en ”viktig princip att makt och ansvar hänger samman.” En rektor som inte sköter sina

åtaganden kan förlora arbetet eller ställas in för rätta men detsamma är inte möjligt att göra med en styrelse som består av elever där vissa kanske inte ens är myndiga. Det finns inget exempel där eleverna på någon skola med Lokal styrelse faktiskt röstat ner sina lärare men Björklund ändå mot principen att det ska kunna vara möjligt. Förklaringen hittar vi i ”professionell kompetens” något som lärare och skolledare har eftersom de har utbildat sig för att arbeta i skolan men som eleverna saknar. Björklund förklarar att han gärna ser att eleverna är delaktiga men de ska inte få bestämma över lärare och rektorer och fortsätter med att ”Demokrati är inte bara principen om en man, en röst. Demokrati är också principen om att makt och ansvar hänger ihop.”

Det är framförallt två tunga argument som förs fram mot de Lokala styrelserna med elevmajoritet för det första ska inte eleverna kunna rösta ner sina lärare och rektorer och för det andra ska man inte ha makt om man inte kan krävas på ansvar om något går fel. Det första argumentet handlar om kompetens eller rättare sagt om det som Björklund kallar ”professionell kompetens” alltså kunskap om hur en skola ska styras och hur undervisning bör bedrivas. Självklart har inte eleverna samma utbildning och kompetens som rektorerna eller lärarna men det innebär inte nödvändigtvis att eleverna helt saknar kompetens. Tvärtom har eleverna kompetens inom en massa områden som inte lärarna har och ett av dessa områden är att de vet hur det är att vara elev på just den skolan idag. Dessutom är väl inte demokrati överhuvudtaget något professionellt styrelseskick? Ansvarsfrågan har tagits upp tidigare och det är inte möjligt att säga att det är ett argument för den ena eller andra typen av demokrati utan snarare något som ingår i all sorts demokrati.

5. Resultat

5.1 Resultat i tidningsdebatten

När det gäller införandet av de Lokala styrelserna med elevmajoritet 1997 och tidningsdebatten under det året finner vi många typer av argument både för och emot. Den tydligaste tendensen är dock att det är deltagandet med alla positiva effekter som det för med sig i form av ökad demokratisk kompetens, motivation, intresse och förbättrade studieresultat som i första hand talar för elevmajoriteten. Det främsta motargumentet å andra sidan är att eleverna saknar den kompetens och professionalitet som krävs för att fatta beslut som påverkar hela skolan ibland under en lång tid framåt.

Vi avskaffandet 2007 är det fortfarande de deltagardemokratiska idealen som är det främsta argumentet för att behålla de Lokala styrelserna med elevmajoritet. När det gäller motargumenten är kompetens och professionalitet fortfarande ett tungt argument inte minst från regeringens sida men här märks ändå en förändring. Det finns efter tio år med Lokala styrelser faktiskt andra än eleverna själva, både skolledare och politiker, som erkänner att eleverna faktiskt har gjort ett bra arbete och att de inte alls blivit motsättningar mellan elever och personal utan tvärtom har många beslut fattats i samförstånd. De har på många skolor visat att de har den nödvändiga kompetensen att själva veta vad som är bäst för dem.

5.2 Resultat i riksdagsdebatten

I samband med införandet av de Lokala styrelserna med elevmajoritet var de främsta argumenten för ett införande av deltagande eller kompetens typ. Deltagandet förespråkas eftersom man utvecklar sina demokratiska färdigheter och dessutom får ett flertal positiva bieffekter på köpet så som motivation, engagemang, ansvarskänsla och förbättrade studieresultat. Kompetensargumenten är intressanta eftersom det finns många argument som säger att eleverna inte har tillräcklig kompetens medan man här istället ser elevernas kompetens som en resurs som bör tas tillvara. Eleverna i gymnasieskolan bedöms vara tillräckligt vuxna för att kunna fatta beslut som gäller skolan. De motargument som nämns vid den här tiden handlar om representativitet eftersom man tycker att styrelserummen är fel forum för elever att utöva inflytande. Detta bör istället göras i det konkreta dagliga arbetet i skolan. Ett annat argument mot representativiteten är att det endast är ett litet antal elever som faktiskt deltar i styrelsearbetet i de Lokala styrelserna vilket betyder att den största delen av eleverna inte deltar. Även elevernas kompetens ses som ett problem och man talar främst om att styrelserna kan innehålla elever som ännu inte är myndiga vilket är ett problem främst när det gäller att utkräva ansvar.

Vid avskaffandet av de Lokala styrelserna var de främsta argumenten för att behålla dem att eleverna genom att delta ökade sitt engagemang, sin ansvarskänsla och sin motivation vilket även ledde till bättre resultat i skolan. Man lyfte även fram att det var viktigt att samverka och samarbeta med andra för att utveckla tolerans och förståelse. Det handlade således om demokratiideal som byggde på deltagande och deliberation. Motargumenten var också av två huvudsakliga typer nämligen kompetens och ansvar. Här talar man främst om att eleverna saknar den nödvändiga professionella kompetens som krävs för att styra en skola och att de därför inte ska ha möjlighet att rösta ner sina lärare och rektorer. Det andra som tas upp

ligger egentligen lite utanför analysmodellen eller man kanske snarare ska säga ovanför. Ansvarutkrävande är viktigt oavsett vilken typ av demokrati man talar om och det innebär ett stort problem för de Lokala styrelserna med elevmajoritet att det inte är möjligt att utkräva ansvar av dem om något skulle gå fel.

5.3 Totala resultat

Här kommer argumenten för de olika typerna av demokrati att sammanfattas och istället för att ta upp alla argument kommer de som liknar varandra att slås samman till ett.

När det gäller representativitet finns det ungefär lika många argument för som emot elevmajoritet. Argumenten för är att skolan är till för eleverna och därför bör de få vara med och bestämma samt att eleverna är de som bäst vet hur det är i skolan och därför är bäst lämpade att fatta beslut. Det senare kan även tänkas vara ett argument för kompetens om man tänker att eleverna besitter en särskild kompetens eftersom de vet hur skolans vardag ser ut. Motargumenten är för det första att dagens elever kan fatta beslut som påverkar framtiden när de själva har lämnat skolan. Detta är ett problem eftersom dagens elever inte är representativa för morgondagens. För det andra innebär detta styrelsesätt att endast en liten del av eleverna får möjlighet att vara med i de Lokala styrelserna och den stora massan kanske fortfarande känner att de inte har något att säga till om. Dessutom har röster höjts för att de elever som tar sig in och arbetar i Lokala styrelser är den typen av starka individer som skulle ha sett till att få inflytande oavsett hur skolan styrdes. För det tredje hävdas att elevinflytande bäst utövas i det vardagliga arbetet på skolan och inte i styrelserummet. Man tycker alltså inte att eleverna bör vara representerade i skolans styrelse.

Deliberation fanns det inte så mycket stöd för vare sig i tidningarna eller i debatten i riksdagen men tre argument har dock hittats och samtliga är positiva till Lokala styrelser med elevdemokrati. För det första verkar det inte finnas något motsatsförhållande eller någon konflikt utan elever och personal arbetar tillsammans vilket leder till en bättre dialog och ökad samverkan. För det andra tas det upp att genom att arbeta tillsammans i en styrelse har man utvecklat förståelse och tolerans för andra. Det finns för det tredje inga exempel redovisade där eleverna har röstat ner sina lärare och rektorer vilket de haft möjlighet att göra och detta tyder på att besluten fattats i samråd.

Deltagande är ett av de vanligaste skälen att förespråka Lokala styrelser med elevmajoritet och även här är argumenten uteslutande positiva. Argumenten är dock inte så varierade utan samma saker återkommer gång på gång. Det tydligaste exemplet på detta är att deltagande sägs medföra intresse, engagemang, ansvar, bättre studieresultat och ökad kvalitet. Detta har sagts av ett flertal debattörer men sammanfattningsvis blir det bara ett och samma argument. Nästa argument handlar om att man genom deltagande lär sig att praktisera demokrati vilket är en viktig del i skolans uppdrag att fostra demokratiska samhällsmedborgare. Det sista argumentet för deltagande formulerades som en fråga: Hur ska man kunna lära sig om man inte får chansen? Det är alltså genom deltagande som man kan utveckla nya färdigheter men man skulle även kunna se detta som ett kompetensargument. Om man tänker sig att deltagandet bara är ett medel för att nå målet kompetens.

Kompetensargumenten är den kategori där de flesta kritiska rösterna mot elevmajoritet höjts men det finns även ett par positiva. För det första har man på flera ställen efter försöksperioden märkt att eleverna faktiskt är klokare än vad man trodde från början och att deras kompetens faktiskt är en resurs då de har en annan infallsvinkel än personalen. För det andra tar en av artiklarna upp att ungdomar diskrimineras på grund av ålder och i detta fall tänker jag mig att låg ålder även betraktas som låg kompetens. Eftersom åldersdiskriminering är något som regeringen vill få bort borde det även gälla diskriminering av unga enligt en av artiklarna. Om vi går över på motargumenten så handlar det för det första om att man tycker att det är ett för stort ansvar för eleverna att styra en skola. För det andra blir det brist på professionalitet i styrelsen när de minst utbildade ska ha majoritet. Dessutom ska det inte vara möjligt för elever att rösta ner sina lärare och rektorer något som Jan Björklund förklarar som en princip och upprepar flera gånger under interpellationsdebatten. Slutligen kommer vi in på det faktum att en Lokal styrelse kan bestå av omyndiga elever. Även här dras en parallell mellan låg ålder och låg kompetens men framförallt uppstår problem när styrelsen inte kan krävas på ansvar. Ansvarsfrågan har uppkommit vid flera tillfällen i debatten och det är svårt att placera in den under någon kategori då den är viktig i samtliga typer av demokrati. Ska man dock drista sig till att placera den någonstans blir det ändå under kompetens då det kan ses som en bristande kompetens hos en styrelse att den inte kan ställas till svars för sina handlingar.

5.4 Analysmodell

I tabellen nedan kommer argumenten i de olika kategorierna att sammanfattas.

Tabell 2

	För	Mot
Representativitet	Eleverna vet hur det är i skolan. Skolan är till för eleverna.	Ej representativt för framtiden. Endast en minoritet är representerade. Inflytande i vardagen ej i styrelsen.
Deliberation	Personal och elever arbetar tillsammans – samverkan och dialog. Tolerans och förståelse utvecklas. Inga exempel där personalen körts över.	
Deltagande	Intresse, engagemang, ansvar, resultat osv. Lära om demokrati genom att praktisera. Hur lär man sig om man inte får chansen?	
Kompetens	Ungdomarna är klokare än vad man tror, resurs. Fel med diskriminering p.g.a. ålder.	För stort ansvar. Brist på professionalitet. Omyndiga elever kan delta. Ansvarsutkrävande.

6. Diskussion

6.1 Resultatdiskussion

De Lokala styrelser med elevmajoritet som undersöks är ett exempel på brukarinflytande och i det här fallet handlade det för att använda Jarls (2004:27) terminologi om brukarstyrelser eftersom de hade mandat att fatta beslut till skillnad från ett brukarråd som enbart har en rådgivande funktion. Både Jarl, Rothstein och Montin lyfter fram positiva effekter med brukarinflytande så som ökad legitimitet, att det kan vara ett sätt att lära sig om demokrati och att man slipper misstro mot systemet. Det finns dock två problem som vi har kunnat se i undersökningen kring de Lokala styrelserna med elevdemokrati och som har just med

brukarinflytandet som princip att göra. När det gäller legitimitet ställs två av de modeller som Rothstein (2001:72) beskriver, den brukarorienterade och den professionella, mot varandra. Eleverna å ena sidan med sina kunskaper och erfarenheter av hur det är att vara elev just på den skolan och lärare och rektorer med sin professionella kompetens som de förvärvat genom många års utbildning och erfarenhet å andra sidan. Vem som än har makten kommer det alltid att finnas motståndare som hävdar att de saknar legitimitet.

Det andra problemet hittar vi om vi återvänder till Jarls definition av brukare ”de personer som berörs av en kommunal verksamhet och som nyttjar – eller brukar – den kontinuerligt under en längre period” (2004:27). Hur ska man egentligen definiera en längre period? Det framkom i debatten att elever som går i gymnasieskolan endast är brukare under en kortare tid, normalt tre år, och det ifrågasätts om det ska vara möjligt att under denna period fatta beslut som påverkar skolan och dess kommande elever under en period lång efter att de aktuella eleverna som fattade beslutet har lämnat skolan. Jag har i min analys lyft fram detta som ett representativitetsproblem eftersom dagens elever bara representerar sig själva och inte kommande elever. Dessutom är det diskuterbart huruvida tre år verkligen är att betrakta som en kortare tid och skulle dagens elever fatta beslut som ogillas imorgon finns det ju inget som hindrar att de kommande eleverna river upp de gamla besluten och fattar nya. Det finns ju ingen som skulle hävda att det är dumt att riksdagen fattar beslut med motiveringen att vi inte vet hur kommande generationer ställer sig till frågan.

Det verkar på flera ställen i debatten som att det finns en viss diskrepans när det gäller vad som är önskvärt av ungdomar i en Lokal styrelse jämfört med det demokratiska samhället i stort. Detta som nämndes nyss är ett exempel men även frågan om legitimitet går att applicera på samma tanke. Enligt Dahls fjärde demokratikriterium om kontroll över dagordningen ska folket själva kunna bestämma vilka frågor som de vill besluta om och vilka de eventuellt vill delegera till experter. Om eleverna på en skola ses som folket och personalen eller de professionella som experter blir det ganska tydligt att vissa debattörer talar emot demokratiska grundtankar när de exempelvis hävdar att eleverna inte ska ha möjlighet att rösta ner sina lärare och rektorer. Det är i princip samma sak som att säga att folket inte bör ha något inflytande eftersom de är för okunniga och att vi i stället skulle avskaffa demokratin och införa expertstyre. Självklart kommer det aldrig att hända i Sverige men som uttrycktes i en av tidningsartiklarna går det alltid bra att diskriminera unga just på grund av att de är unga.

Något annat intressant som också är värt att diskutera är relationen mellan argumenten i debatten och Elsters teorier om essentiella bieffekter. Som tidigare framgått av resultatavsnittet är ett av det i särklass mest frekvent förekommande argumenten för elevmajoritet att man genom att delta i demokratiska processer utvecklar exempelvis intresse, engagemang, och ansvarskänsla för skolan vilket leder till bättre studieresultat och även att skolan upplevs ha högre kvalitet. Detta är argument som förts fram i debatten som skäl för att arbeta med Lokala styrelser men om man tittar på Elsters teori om deltagardemokrati hävdar han att det är just denna typ av argument för att förverkliga sig själv endast är det han kallar essentiella bieffekter. Elster säger att motivationen att arbeta politiskt måste komma från viljan att förändra och påverka konkreta frågor och då kan man uppnå det andra som en bieffekt. Den som bara engagerar sig i en Lokal styrelse för att bli mer intresserad och engagerad i skolarbetet och på sikt nå bättre studieresultat kommer alltså enligt Elster inte att lyckas. Det ligger förmodligen mycket i det eftersom det är föga troligt att en omotiverad, oengagerad och ointresserad elev skulle förändras radikalt bara av att sitta med i en Lokal Styrelse. Dessutom är det svårt att ta reda på eftersom de som har suttit med i Lokala styrelser antagligen i de allra flesta fall varit engagerade och motiverade redan innan. Men något som är spännande att titta på är motargumentet som hävdar att dessa positiva effekter endast tillfaller några få. Det är ju som i all representativ demokrati så att eleverna väljer sina representanter som ska föra deras talan i den Lokala styrelsen men vilka är det egentligen som blir mer motiverade och engagerade osv. av detta? Det är förmodligen ganska naivt att tro att alla elever på skolan skulle känna sig mer delaktiga i skolan och dess styrelse bara för att de fått rösta fram sina representanter till en styrelse där eleverna har majoritet över lärare och rektorer men inte i något känt fall har utnyttjat den. Jag tror att det är otroligt utvecklande och en bra merit att ha arbetat i en Lokal styrelse med elevmajoritet under gymnasietiden och det ger säkert erfarenheter som man kan ha nytta av i många sammanhang senare i livet. Jag är dock tveksam till om det verkligen får någon effekt för alla övriga elever som kanske knappt är medvetna om sina rättigheter. Om den demokratiska anda som verkar ha fyllt de Lokala styrelserna med elevmajoritet verkligen ska komma ner och även beröra den stora massan behövs det andra åtgärder också. Dessutom tror jag att det tar många år för ett nytt styrelsesätt att slå rot och konsolideras.

Ibland har det varit lite problematiskt att passa in vissa argument i analysmodellen och de största problemen har varit när det gäller argument om att den som har makt måste kunna hållas ansvarig för sina handlingar. Ansvarsfrågan är viktig inom demokratin generellt och

kan inte stoppas in i någon särskild av kategorierna representativitet, deltagande eller deliberation. Jag gjorde ett försök i slutet att placera problemen med utkrävande av ansvar i kategorin kompetens eftersom man kan hävda att det är en brist i styrelsens kompetens att den inte är möjlig att kräva på ansvar. Jag är dock osäker på hur lyckat det var men det känns som att den kategorin ligger närmare till hands än någon av de andra. I det fallet var det ansvarsutkrävande i samband med omyndiga elever som var frågan och då blir omyndighet ett tecken på bristande kompetens och det var därför lättare att placera ansvarsfrågan i kompetens kategorin än om det gällt ett mer generellt argument om ansvar. Det som är lite intressant att notera är att det är just de omyndiga eleverna som framställs som problemet när man ska utkräva ansvar. Det är nämligen inte överhuvudtaget möjligt att ställa en Lokal styrelse till svars oavsett om alla deltagare är myndiga eftersom den ligger under någon av kommunens nämnder och det därför är den som får ta ansvaret. Dock verkar några debattörer fastnat på just det faktum att elever kan vara omyndiga och ändå ingå i en Lokal styrelse med elevmajoritet trots att det egentligen är irrelevant huruvida de är myndiga eller inte. Det man däremot inte kan bortse från är att ansvarsfrågan är ett tungt motargument och det är svårt att hävda sin rätt att bestämma när man inte samtidigt kan ta ansvar för sina beslut.

Ytterligare två saker vill jag ta upp för diskussion för det första kan man fundera över om eleverna är intresserade av att ha denna typ av inflytande genom styrelsearbete. Vissa debattörer hävdar att det är så medan andra påstår motsatsen. Detta har jag inte kunnat ta ställning till då ingen empirisk undersökning gjorts men generellt är det alltid dumt att dra alla över en kam. Visst finns det elever därute som är jätteintresserade av detta och andra som inte alls bryr sig om det. Det som dock de flesta verkar vara överens om är att elever i allmänhet i flera undersökningar uttryckt att de har för lite inflytande över skolans arbete. Frågan är om det är denna typ av inflytande eller något annat de är intresserade av. Detta leder mig in på den andra och avslutande saken som jag ville ta upp nämligen att det är viktigt att ha i åtanke att de som framfört åsikter mot Lokala styrelser med elevmajoritet kanske inte alltid menar att eleverna bör ha ett minskat inflytande. Det kan tvärtom vara så att de faktiskt vill att eleverna ska ha mer inflytande eller andra former av inflytande. De argument som handlar om att bara ett fåtal elever sitter med i de Lokala styrelserna pekar på att man vill öka inflytandet för varje individ snarare än att minska det. När det gäller former för inflytande tror jag att den typ av representation i skolans styrelse som här undersökts är en form som passar vissa bra och andra mindre bra. Det är nog viktigt att ha alternativa former för att få fler att engagera sig och bli intresserade av att arbeta med de frågor som man brinner för. Vilken form av inflytande man

än väljer kommer det alltid att finnas de som inte tycker att de har tillräckligt att säga till om. Men trots allt tycker jag att denna uppsats har visat många goda argument för att arbeta med elevinflytande i skolan även om det är omöjligt att ge något generellt svar på vilken form som är den bästa.

6.2 Metoddiskussion

Metoden som använts har haft både kvalitativa och kvantitativa inslag. Det har aldrig varit något mål att kvantitativt sammanräkna argumenten och göra om dem till någon typ av statistik men däremot har målsättningen varit att ha med så mycket material som möjligt för att kunna säga något generellt om debatten i sin helhet och inte bara om just de inlägg som har redovisats. Det är så klart omöjligt att säga något om material som inte finns med i undersökningen men det känns ändå som att många av argumenten återkom i olika former i de olika artiklarna och i riksdagsmaterialet vilket tyder på att de flesta kanske ändå kommit med i undersökningen. Om man hade haft mera tid och större utrymme hade det även varit av intresse att ta del av tidningsdebatten från åren innan alltså 1996 och 2006 eftersom det förefaller finnas en hel del artiklar även där. Skulle man vilja vara riktigt uttömmande borde man givetvis ha undersökt hela perioden och man kunde dessutom ha utökat med flera tidningar från flera databaser. Detta är dock inte möjligt att genomföra inom ramen för denna typ av uppsats men för ett större arbete vore det intressant.

Även när det gäller materialet från riksdagen hade det varit möjligt att ta med mycket mer material för att få en bredare bild. Det intressanta här var dock egentligen bara att få en kontrasterande bild att jämföra med tidningsdebatten för att se om argumenten skiljde sig mycket åt. Det material som valdes ut var de där jag bedömde att argumentationen och de olika åsikterna tydligast gick fram. Vid införandet var det ganska naturligt att ta med propositionen om införandet och när den dessutom följdes upp av en motion som just argumenterade emot detsamma framstod även den som ett bra val. Det var svårare att hitta material i samband med avskaffandet eftersom försöksperioden för de lokala styrelserna helt enkelt gick ut fanns det ingen proposition om att avskaffa dem utan man lät helt enkelt bli att förlänga perioden eller permanenta reformen. Det material som jag bäst tyckte beskrev debatten var den interpellationsdebatt som jag valde att ta med och det var dessutom bra att man fick höra båda sidornas argument på lika villkor istället för att välja ut två olika yttranden som kanske har olika status eller tyngd. Visst kan man påstå att detta urval är subjektivt men

eftersom argumenten i de olika debatterna verkar likna varandra i många avseenden verkar det inte som att det är något avvikande som valts ut utan snarare något typiskt.

Ett annat metodproblem som jag stött på lite då och då under uppsatsarbetet är att det är svårt att avgöra var i analysmodellen jag ska placera vissa argument. Det största problemet har varit frågan om ansvarsutkrävande men eftersom jag redan tagit upp den under resultatdiskussionen ska vi nu inrikta oss på några andra exempel. Till skillnad från ansvarsfrågan som egentligen inte verkar höra hemma i någon kategori utan snarare står över dem finns det en del argument som kan tänkas passa in i flera kategorier. Exempelvis argument av typen: Eleverna vet bäst hur det är i skolan därför bör de bestämma. Detta argument skulle antingen kunna föras till kategorin representativitet eftersom elevernas röster ska representeras i styrelsen eller antingen till kompetens eftersom man kan se det som att eleverna har en särskild kompetens som inte personalen har om hur det är att vara elev. Ett annat argument som kan placeras i två olika kategorier antingen deltagande eller kompetens är: Hur ska man kunna lära sig om man aldrig får chansen? Deltagande eftersom man lär sig genom att vara med och kompetens eftersom genom att vara med och lära sig skapas en kompetens om exempelvis hur styrelsearbete fungerar eller hur en skola styrs. När det uppkommit denna typ av argument som kan tänkas passa in på flera ställen i analysmodellen har min teknik varit att dels försöka härleda vilken kategori det främst tillhör i just det aktuella fallet, dels förklara att det finns olika tolkningsmöjligheter och vilka dessa är.

Referenser

- Dahl, Robert. (2006). "Demokrati som procedur" Ur: *Idéer om demokrati*. Stockholm: Nordstedts Akademiska Förlag.
- Elster, Jon. (2006). "Marknaden och torget: tre slags politisk teori" Ur: *Idéer om demokrati*. Stockholm: Nordstedts Akademiska Förlag.
- Hadenius, Axel. (2006). *Demokrati en jämförande analys*. Malmö: Liber AB.
- Jarl, Maria. (2004). *En skola i demokrati? Föräldrarna, kommunen och dialogen*. Göteborg: Göteborgs Universitet.
- Läroplanen för de frivilliga skolformerna (Lpf 94). Stockholm: Skolverket.
- Montin, Stig. (2004). *Moderna kommuner*. Andra upplagan. Malmö: Liber AB.
- Rothstein, Bo. (2001). "Välfärdsstat, förvaltning och legitimitet" Ur: *Politik som organisation Förvaltningspolitikens grundproblem*. Tredje upplagan. Stockholm: SNS Förlag.
- SOU 2000:1 *En uthållig demokrati! Politik för folkstyre på 2000-talet*. Demokratiutredningens betänkande. Stockholm: Fritzes.

Tidningsmaterial

- 1997:1 "Nu tar eleverna över", Annika Rydman, Expressen 1997-03-06.
- 1997:2 "Elevmakt på försök i fyra år", Helsingborgs Dagblad 1997-03-06.
- 1997:3 "Vems makt över vems skolgång", Håkan Hagwall, Svenska Dagbladet 1997-03-06.
- 1997:4 "Elever får rätt att styra", Jesper Wasling, Göteborgs-Posten 1997-03-06.
- 1997:5 "Enighet om målet men vägen svår", Lena Ekstrand, Göteborgs-Posten 1997-03-22.
- 1997:6 "Kunskap om kunskap", Svenska Dagbladet 1997-05-17.
- 1997:7 "Undervisningen kan bli elevstyrd", Göteborgs-Posten 1997-05-28.
- 1997:8 "Häftig debatt om brukarstyrelser Tre partier reserverade sig mot beslut att behandla en arbetsplan", Kristina Edin, Nerikes Allehanda 1997-09-18.
- 1997:9 "Elevkrav på makt bromsas Politiker vill fortsätta utreda lokala styrelser på gymnasiet", Peder Svensson, Göteborgs-Posten 1997-10-03.
- 1997:10 "Brukarstyrelse på Alléskolan Ska ge mer elevinflytande", Nerikes Allehanda 1997-10-07

- 1997:11 ”Varför nej till elevinflytande?”, Vivi-Ann Nilsson, Göteborgs-Posten 1997-11-28.
- 1997:12 ”Elevinflytande inte bara för de aktiva”, Agneta Granberg & Helene Odenjung, Göteborgs-Posten 1997-12-18.
- 2007:1 [Ingen rubrik tillgänglig], Einar Sundgren & Winnie Gravlund, Helsingborgs Dagblad 2007-02-02.
- 2007:2 [Ingen rubrik tillgänglig], Einar Sundgren, Helsingborgs Dagblad 2007-02-02.
- 2007:3 [Ingen rubrik tillgänglig], Birgitta Folenius, Nerikes Allehanda 2007-03-01.
- 2007:4 [Ingen rubrik tillgänglig], Karin Pilkvist, Nerikes Allehanda 2007-03-01.
- 2007:5 ”Uppdrag granskning”, Åse Lo Skarsgård, Dagens Samhälle 2007-03-22.
- 2007:6 [Ingen rubrik tillgänglig], Svente Tideman & Pär Boström, Nerikes Allehanda 2007-03-31.
- 2007:7 [Ingen rubrik tillgänglig], Sara Pettersson, Nerikes Allehanda 2007-04-01.
- 2007:8 ”Dagens kantdebatt”, Marika Bystedt, Aftonbladet 2007-09-10.
- 2007:9 ”I centern vet vi vad verklig solidaritet betyder”, Magnus Andersson, Aftonbladet 2007-11-13.

Material från Riksdagen

- Kammararens protokoll 2006/07:38, § 11 Svar på interpellation 2006/07:99 om elevinflytande.
- Motion 1996/97:Ub13 med anledning av prop. 1996/97 Lokala styrelser med elevmajoritet.
- Proposition 1996/97:109 Lokala styrelser med elevmajoritet.